

Mededelingenblad

ZuidHollandse vereniging van
PostzegelVerzamelaars

Jaargang 56

nr. 2, juni 2019

- **Impressies bij de Algemene (voorjaars)ledenvergadering**
- **Koloman Moser**

Mededelingenblad van de ZHPV

De 'ZuidHollandse vereniging van PostzegelVerzamelaars' ZHPV is aangesloten bij de 'Koninklijke Nederlandse Bond van Filatelisten-verenigingen'.

VOORZITTER: S. Rotteveel
SECRETARIS: H.M. Jetten,
Herikerberg 3, 2716 ET
Zoetermeer, 079-3213218,
secretaris@zhpv.nl

PENNINGMEESTER: H.J.B. Pauwels,
De Bronkhorst 8, 2291XS,
Wateringen, 0174-293505,
Rekening BIC:ABNANL2A
IBAN: NL65ABNA0426636139
t.n.v. ZHPV te Wateringen
hpauwels@kabelfoon.nl

JEUGDAFDELING: H.J. Peschke
Parkweg 156, 2271 AM, Voorburg,
070-3865228,
hans.peschke@ziggo.nl

LEDENADMINISTRATIE:

Aanmeldingen, opzegging lidmaatschap, (email)-adreswijzigingen en dergelijke doorgeven aan:

J.A. Saarloos, Labouchèrelaan 8,
2283EH Rijswijk, 070-3944123
jsaarloos@hetnet.nl

Dit blad is een uitgave van de ZHPV. Het wordt verspreid onder leden en belanghebbenden.

ISSN nr. 1874-4117

© Het overnemen van artikelen is in overleg met de redactie en met bronvermelding toegestaan voor

zover dit de filatelie in opbouwende zin ondersteunt.

De verantwoordelijkheid voor verklaringen of meningen in dit blad berust bij de auteur.

Eventuele rechten op fotomateriaal zijn zo goed mogelijk nagegaan. Mochten er onvoorzien toch rechten toegeschreven moeten worden, dan bieden wij voor de omissie onze verontschuldiging aan en zullen in een eerstvolgende uitgave e.e.a. alsnog corrigeren.

UITGEVER:

ZuidHollandse vereniging van
PostzegelVerzamelaars
info@zhpv.nl
www.zhpv.nl

REDACTIE: M.J. Vogel
Abeelzoom 52,
2719 GT Zoetermeer
06-17102705
redactie@zhpv.nl

Mededelingenblad 2019 nr. 2

In dit nummer:

- 2 Van het bestuur
- 3 Impressies bij de Algemene (voorjaars)ledenvergadering
- 5 Koloman Moser
- 11 Activiteiten

VAN HET BESTUUR

Welkom

Het bestuur is verheugd dat zich weer vier nieuwe leden hebben aangemeld als lid van de ZHPV. Opvallend daarbij is dat het een gemêleerd gezelschap(je) is. Een dame, een jeugdlid en twee seniorleden. Het zijn respectievelijk mevrouw L.R. Heuvink-de Bruijn, de jonge man Davtyan Masis en de heren J.G.A. van Zweeden en H. Sloot, allemaal woonachtig in Den Haag. Wij wensen hen veel plezier en succes toe met hun hobby bij de ZHPV.

In Memoriam Helle Hiemstra

Helle werd in de Westfriese stad Hoorn geboren op 12 oktober 1929. Op 10 januari jl. laat in de avond kreeg Helle een hartinfarct en is aan de gevolgen daarvan op 89-jarige leeftijd overleden. Een aimabel ZHPV-lid is heen gegaan.

Helle was vanaf 28 maart 2003 enige jaren lid van de ZHPV en was in die periode ook assistent beursleider tijdens onze beurzen op de locatie Westhovenplein in Den Haag. Na een onderbreking van enkele jaren werd hij op 1 oktober 2013 opnieuw lid van onze vereniging.

Helle kwam regelmatig naar onze beurzen in Den Haag en Zoetermeer, waar hij intensief speurde naar oude bijzondere Franse postzegels.

Naast de ZHPV was Helle ook lid van de Contactgroep Frankrijk Verzamelaars - CFV-Marianne. Hij schreef diverse diepgaande filatelistische artikelen over de Franse post in het *Bulletin* van de CFV, in het *Mededelingenblad* van de ZHPV en in het maandblad *Filatelie*. Naast het bedrijven van de filatelie, waarvan Elzas-Lotharingen zijn specialisatie was, was hij actief bridger en schaker.

In *Filatelie* 3-2019 verscheen een nieuw artikel van Helles hand over de departementsnummers van Frankrijk in de periode vanaf het eind van de 18^e tot en met de eerste helft van de 19^e eeuw, met als titel *Het gehannes met departementsnummer 88*. Helaas heeft Helle deze publicatie niet meer mogen meemaken.

Wij wensen zijn vrouw, dochters en verdere familie sterkte met het verlies.

IMPRESSIES BIJ DE ALGEMENE (VOORJAARS)LEDENVERGADERING

Op 13 april jl. werd in `onze` locatie in Den Haag de Algemene (voorjaars)ledenvergadering gehouden. Er was een behoorlijke opkomst (26 leden) en dat had zeker ook te maken met agendapunt 9. Geroutineerd leidde voorzitter Simon Rotteveel deze vergadering. De jaarverslagen werden goedgekeurd en de leden hadden slechts over een beperkt aantal agendapunten vragen en opmerkingen. De penningmeester, de heer H. Pauwels, werd bij acclamatie herkozen en het ziet ernaar uit dat een vacature die binnenkort bij het rondzendverkeer ontstaat vervuld kan worden.

Agendapunt 9 luidde: Huldiging jubilarissen voor 25 jaar, 40 jaar en 50 jaar. Dat waren er tien. Mevrouw A.Th.M. Fransen - van der Braken, de heren R.J. Oosterveen en A.J. Besling hadden er 25 jaar `trouwe dienst` op zitten. De heren C. Steine, M.J. Feijen en A.Q.M. de Konink 40 jaar en de heren, H.J.J. Winkels, P.C. Hoogduin, R.P. Dijkstra en M. Woudt 50 jaar. De jubilarissen ontvingen van de voorzitter de nodige lofuitingen en een passend maar bescheiden cadeautje. De heren Oosterveen, Steine, De Konink en Woudt waren helaas niet aanwezig, zij krijgen hun presentje bij gelegenheid uitgereikt. Op bijgaande foto's ziet u de aanwezige jubilarissen en de heer Woudt, die zijn cadeau inmiddels uit handen van de secretaris ontving, in dezelfde volgorde als hierboven.

Na afloop hadden de leden de gelegenheid om onder het genot van een drankje de jubilarissen te feliciteren. In een gezellige sfeer werden herinneringen opgehaald waarbij de activiteiten onder de postzegelboom voor Paleis Noordeinde niet ontbraken.

Jan Vogel

1918, VIER PROMINENTE WEENSE KUNSTENAARS STERVEN

Deel 2, Koloman Moser

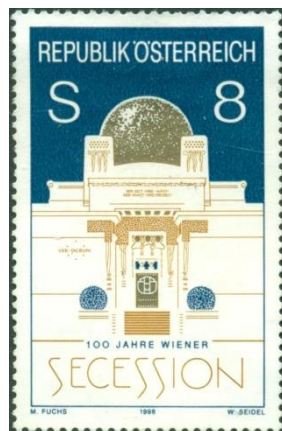

Koloman (of kort Kolo) Moser werd op 30 maart 1868 in Wenen geboren. Van 1885 tot 1893 studeerde hij aan de Academie voor Beeldende Kunsten. Na het overlijden van zijn vader in 1888, die hem financieel ondersteunde, moet hij zelf in zijn levensonderhoud voorzien. Daarvoor nam hij regelmatig opdrachten aan voor het illustreren van tijdschriften. Van 1893 tot 1895 studeerde hij aan de Kunstgewerbeschule (kunstnijverheidsschool) in Wenen bij Franz Matsch, waar hij later zelf leraar werd.

In 1897 was hij medeoprichter van de Wiener Secession, een vereniging van vooruitstrevende kunstenaars. Als prominent lid van deze club leverde hij belangrijke bijdragen, als redacteur en vormgever, aan het tijdschrift *Ver Sacrum*.

Voor de verschillende edities ontwierp hij tot 1903 ongeveer 140 illustraties. In de daaropvolgende jaren was hij betrokken bij diverse evenementen en tentoonstellingen van de

Wiener Secession. Toen in november 1898 het Secession-gebouw werd geopend konden de door Moser ontworpen façadedecoraties zoals gestileerde uilen en bomen worden bewonderd.

Vanaf 1897 was Moser vooral actief in de kunstnijverheid, zoals het ontwerpen van allegorische voorstellingen, meubels, textielpatronen en glas-in-loodramen. Dit alles terwijl hij aan het eind van de 19^e eeuw ook een drietal reizen ondernam naar de belangrijke steden van die tijd.

In 1900 werd hij benoemd tot professor tekenen en schilderen aan de Kunstgewerbeschule. Maar de praktijk liet hem niet los. Zo ontwierp hij meubilair voor de stoelenfabrikant Jacob & Josef Kohn en voor de textielondernemer Wärndorfer. Als professor aan de Kunstgewerbeschule had hij veel invloed op leerlingen en kon hij zijn inzichten met betrekking

tot de kunst en kunstnijverheid uitdragen. In 1903 richtte Moser samen met architect Josef Hoffmann en genoemde Wärndorfer de Wiener Werkstätte (WW) op. Dit was een collectief en productiegemeenschap van een groot aantal kunstenaars, ambachtslieden en handwerklieden dat vernieuwing van de toegepaste kunst nastreefde op basis van ambachtelijke kwaliteit. In dit kader was Moser als ontwerper zeer actief. Meubels, sierraden, boekomslagen, leer- en metaalwerk werden naar zijn ontwerp

uitgevoerd. Na onenigheid met Wärndorfer verliet Moser de Wiener Werkstätte in 1907.

Zowel in het kader van de WW als onafhankelijk daarvan was Moser zeer productief, een aantal van zijn ontwerpen in de toepaste kunst, architectuur, grafische kunst en schilderkunst worden hierna nader beschouwd.

Voor het door Josef Hoffmann ontworpen sanatorium in Pukkersdorf (1904-1905) werd het meubilair geproduceerd door de WW naar het ontwerp van Moser.

Otto Wagner ontwierp twee woongebouwen aan de Wienzeile, het zogenaamde Majolicahuis en het Huis met de Gouden Medaillons. De façade van het Majolicahuis is bedekt met een enorm bloemenpatroon opgebouwd met geglazuurde tegels. De bovenste etage van het Huis met de Gouden Medaillons is versierd met door Moser ontworpen medaillons waaraan guirlandes hangen die tot een etage lager reiken.

De Kirche St. Leopold am Steinhof is eveneens een prachtig Jugendstil ontwerp van Otto Wagner en behoort naast de Postsparkasse tot Wagners belangrijkste ontwerpen. Weer een belangrijk Gesamtkunstwerk; het meubilair, alle kerkelijke attributen en zelfs het orgel zijn in de Jugendstil ontworpen. De belangrijkste kunstenaar naast Wagner was Koloman Moser. Hij ontwierp de talrijke, wonderschone en zeer betekenisvolle glas-in-loodramen. Op de linker zegel is een detail van een van de ramen in een van de wanden van het schip te zien. Op de rechter zegel is het glas-in-loodraam boven de ingang afgebeeld.

Ook ontwierp Moser een mozaïek voor het hoogaltaar van deze kerk. Maar dat was voor de critici veel te modern en vooral door zijn overgang in 1905 tot het protestantisme kwam zijn ontwerp voor het altaar van deze katholieke kerk niet tot realisatie. Uiteindelijk is het ontwerp van Remigius Geyling door Leopold Forstner uitgevoerd, een ontwerp dat wel enige overeenkomsten vertoont met dat van Kolo Moser. Het resultaat is er niet minder om, een schitterend altaar in een combinatie van mozaïek, schilderwerk en nog andere technieken.

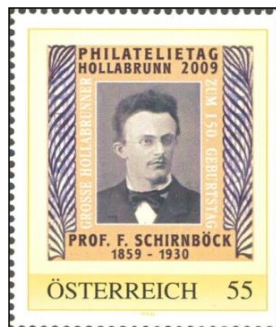
In 1906 ontving Kolo Moser van de Staatsdrukkerij de opdracht een nieuwe serie postzegels te ontwerpen voor Bosnië en Herzegovina, toen als bezet gebied deel uitmakend van de dubbelmonarchie Oostenrijk-Hongarije. Zo ontstond de beroemde serie van 16 landschapspostzegels van dit land. Moser bezocht de landschappen niet zelf maar schilderde deze na van voorbeelden op ansichtkaarten of foto's. De geniale graficus Ferdinand Schirnböck (1859-1930), en evenals

Moser professor, graveerde deze postzegels. Het kader van elke zegel van deze serie (met talloze tandingen en mengtandingen) bestaat uit een ander door Moser ontworpen planten- of bloemenmotief ontleend aan volkskunst.

Het zijn tevens typische voorbeelden van de Oostenrijkse geometrische Jugendstil. Het toepassen van deze motieven in de kaders en van de landschappen bij deze zegels kan als revolutionair worden betiteld omdat Moser dat als eerste deed in plaats van de tot dan gebruikelijke politieke en staatkundige motieven. In 1912 werd deze serie met drie aanvullende waarden uitgebreid.

Austria Post gaf op 10 december 2009 in het kader van de Filateliedag in het stadje Hollabrunn een persoonlijke postzegel uit ter gelegenheid van de 150^e geboortedag van Schirnböck. Deze zegel toont een foto van Schirnböck geflankeerd door de (nauwelijks leesbare tekst "Grosse Hollabrunner zum 150. Geburtstag" en palmtakken.

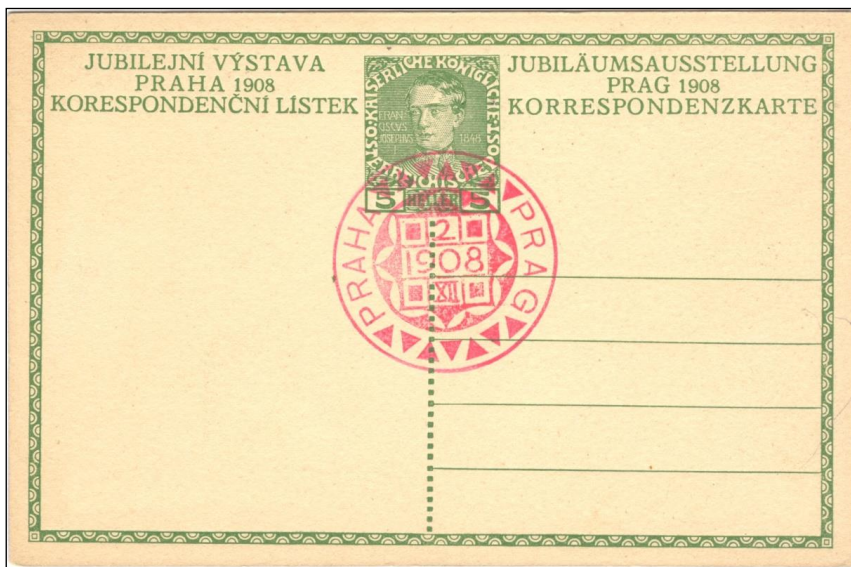
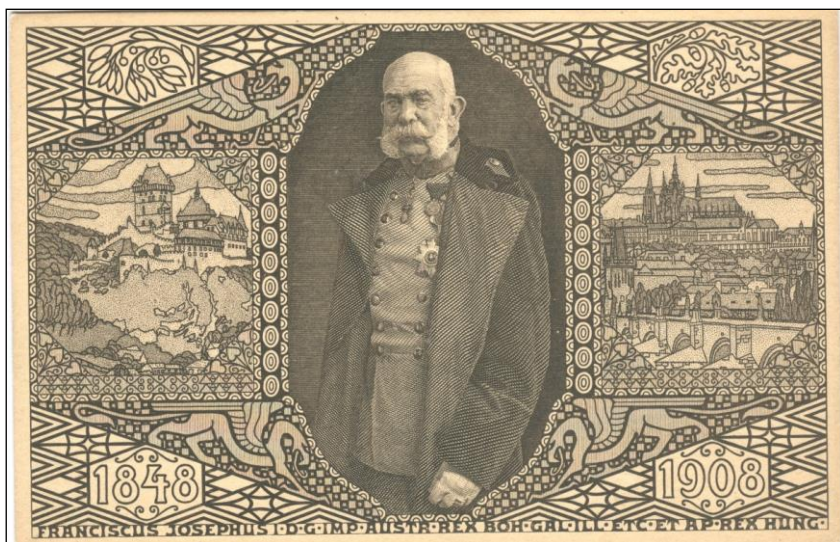

In 1908 ontwierp Moser en graveerde Schirnböck een serie van 18 zegels ter gelegenheid van het zestigjarige regeringsjubileum van keizer Franz Joseph. Weer paste hij verschillende kaders toe met daarin afbeeldingen van voorgangers van de keizer, de keizer zelf en diens paleizen die Moser ontleende aan bestaande schilderijen.

De afbeelding van de hoogste waarde van deze serie (10 Kronen) werd in 2016 gebruikt voor een postzegel ter herdenking van de 100^e sterfdag van de keizer.

In het kader van het jubileum ontwierp Moser ook twee jubileumbriefkaarten. De ene met afbeeldingen uit Wenen, de andere (hier getoond) met afbeeldingen uit de toenmalige provincie Bohemen van het Keizerrijk Oostenrijk, te weten links het kasteel Karlstein en rechts de Praagse Burcht met de St. Vituskathedraal. Het stempel op de adreszijde is ook door Moser ontworpen.

De eerste twee waarden van de jubileumserie werden in 1916 door een opdruk omgevormd tot portzegels.

In 1908 werden de afbeeldingen van de 5 Heller en 1 Krone uit de jubileumserie, beide met een portret van de keizer, in andere kleuren

gebruikt voor een serie van acht waarden voor Kreta (waarde aanduiding in centimes) en voor een serie van negen waarden van de Levant (waardeaanduiding piasters).

Voorts heeft Moser in 1908 nog portzegels voor de Levant (9 waarden) en Oostenrijk (13 waarden) alsmede krantenzegels met Mercurius (4 waarden) voor Oostenrijk ontworpen.

In 1910 werden 17 van de 18 waarden van de jubileumserie opnieuw uitgegeven, nu ter gelegenheid van de 80^e verjaardag van de keizer. Hiertoe werden de eerdere ontwerpen door Moser uitgebreid met een strookje aan de bovenkant met daarin het geboorte jaar van de keizer 1830 en een aan de onderkant met het jubileumjaar 1910 in Jugendstilschrift. Min of meer hetzelfde

gebeurde met de complete landschappenserie van Bosnië en Herzegovina uit 1906. Hier werd ruimte voor de jaartallen gecreëerd aan de onderkant van de zegels.

In 1912 verscheen voor Bosnië en Herzegovina een serie van 21 veldpostzegels met vier verschillende kaders met daarin twee verschillende

portretten van de keizer. De kaders van Moser, weer bestaande uit plantenmotieven, en het grafisch werk van Schirnböck vormen weer een prachtig harmonisch geheel. In de periode 1914-1916 werd deze serie met verschillende opdrukken ook voor de veldpost in Servië, Hongarije en Montenegro in een groot aantal waarden gebruikt. In 1915 verscheen voor de Oostenrijks-Hongaarse veldpost een serie van 27 gelijksoortige zegels met twee nieuwe kaders maar met dezelfde twee portretten van de keizer. Er bestaan meer dan 130 versies van dit type veldpostzegels.

Eind 1914 en begin 1915 ontwierp Moser nog twee kleine series met een toeslag voor ten bate van de oorlogsweduwen en -wezen. Voor de eerste (slechts twee waarden) ontwierp hij een nieuw kader met daarin het ontwerp van Franz Joseph en profiel uit de series van 1908 en 1910. De toeslag werd niet op de zegel vermeld. Voor de serie van 1915 (vijf waarden) ontwierp hij ook

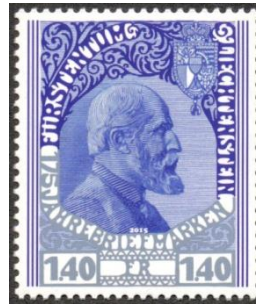
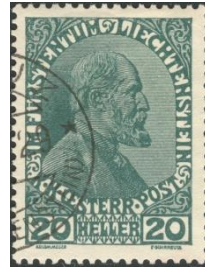

een nieuw kader dat hij opvulde met afbeeldingen van ansichtkaarten met oorlogshandelingen. Hier werd de toeslag wel vermeld, onderop de zegel tussen de twee keer genoteerde frankeerwaarde.

In 1918 ontwierp Moser een serie van 4 veldpost-krantenzegels, weer met het hoofd van Mercurius dat nu in tegenstelling tot de krantenzegel uit 1908 naar links is gericht.

Tot slot waren Moser en Schirnböck verantwoordelijk voor de eerste respectievelijk in 1912, 1917 en 1918 uitgebrachte postzegels van het vorstendom Liechtenstein. Deze zegels tonen een afbeelding van Vorst Johann II of diens wapen. Het vorstendom had nauwe betrekkingen met Oostenrijk en de Oostenrijkse post verzorgde tot 1912 alle postaangelegenheden voor het vorstendom. Het laten drukken van eigen zegels voor Liechtenstein lag bij de Oostenrijkse post niet lekker. Wellicht is de tekst "K.K. Österreichische Post im Fürstentum Liechtenstein" daarom een compromis. Het kader van de zegels uit 1912 werd in 1987 en 2015 nogmaals op twee herdenkingszegels gebruikt.

Uit het vorenstaande blijkt dat er een enorm aantal postzegels met ontwerpen van Moser is uitgegeven. Voor menige filatelist een uitdaging om daarvan een complete verzameling aan te leggen.

In de laatste jaren van zijn leven legde Moser zich vooral toe op het schilderen. De resultaten daarvan werden toen in het algemeen niet hoog aangeslagen. Aanvankelijk schilderde hij veel landschappen als hij met vrienden, waaronder de schrijver Hermann Bahr, in het berggebied Semmering op vakantie was. Later werd zijn werk sterk beïnvloed door de Zwitserse schilder Ferdinand Hodler.

De Oostenrijkse post gaf in 2016, in het kader van de serie Moderne Kunst in Oostenrijk de zegel met het schilderij *Liebespaar* uit 1912 uit.

Ter gelegenheid van de 100^e sterfdag van Moser werd in 2018 het schilderij *Fruhling* uit 1913 op een postzegel vereeuwigd.

Een zekere Heinrich Moser uit Wenen bracht in 2007 een persoonlijke postzegel van Moser uit. Hij deed dat ter gelegenheid van de tentoonstelling *Koloman Moser, der Tausendkünstler des Wiener Jugendstils* van 25 mei tot 10 september 2007 in het Leopold Museum in Wenen. Op deze zegel zien we een

portret van de kunstenaar geflankeerd door een ontwerp van hem voor de façade van het Secessiongebouw. Het is een zeer goed verzorgde zegel met de tekst in een Jugendstil-lettertype. De eretitel *Tausendkünstler*, afkomstig van de schrijver, kunstcriticus en vriend van Moser Hermann Bahr, voor de veelzijdige ontwerper en schilder Moser is zonder meer op zijn plaats. In 1918 stierf hij, te jong, aan kanker.

Dit artikel is een herschreven en aangepast deel van een artikel dat ik reeds in 2008 in *Filatelie* publiceerde.

Jan Vogel

DE LOCATIES

Zoetermeer:

Buurtvereniging Buytenrode
César Franckrode 60

Leidschendam

De Plint
Prins Frederiklaan 7

Den Haag

Wijkcentrum Zuiderpark
Escamplaan 55

ENTREE

Leden gratis, niet-leden € 1,00

VOOR TAFELHOUDERS

Wanneer u géén gebruik maakt van uw tafel, moet dat voor alle beurzen worden afgemeld bij:

S. Rotteveel, tel. 06 27233453
of per e-mail:

lisa_simon@ziggo.nl

Tafelgeld per tafel

Leden € 5,-, niet-leden € 10,-

RONDZENDVERKEER

Administratie boekjes en tassen:

M.W.M. Doll, tel. 070-3838614

of per e-mail:

mwmdoll@gmail.com

Financiële zaken:

B.den Heijer, tel. 06 12886160

of per e-mail:

bdenheijer@kpnmail.nl

Bankrek: NL98INGB0005415900

t.n.v.: ZHPV te 's-Gravenhage

VEILINGCOMMISSIE

Marcel Tuijnburg (veiling-meester): 079 8884966

Andrew Huiskamp: 06-53234521

Chiel v/d Toorn: 070-3479067

ACTIVITEITEN

Zoetermeer

Beurs

za 1 juni

13-16 uur

Den Haag

Beurs

za 8 juni

13-16 uur

Leidschendam

Beurs

za 15 juni

13-16uur

In juli en augustus geen activiteiten

Zoetermeer

Beurs

za 7 september

13-16 uur

Den Haag

Beurs

za 14 september

13-16 uur

Leidschendam

Beurs

za 21 september

13-16 uur

Zoetermeer

Beurs

za 5 oktober

13-16 uur

Den Haag

Beurs

za 12 oktober

13-16 uur

Leidschendam

Beurs

za 19 oktober

13-15.30 uur

Aansluitend Algemene Ledenvergadering

